

KROONIKA

BALTI UURINGUTE 2018. AASTA KONVERENTS STANFORDI ÜLIKOOLIS

Balti uuringute edendamiseks tegeleva suurima rahvusvahelise organisatsiooni *The Association for the Advancement of Baltic Studies* (edaspidi AABS) seekordne konverents toimus 1.–3. juunini Californias Stanfordi ülikoolis ning tähistas Balti riikide ja õpingute jaoks kahte väga olulist verstaposti: sajandi möödumist Balti vabariikide sünnist ning AABS-i 50. aastapäeva.

Konverents koosnes 124 paneelist, ümarlauast ja töötoast, mis jagunesid 15 laiema teemavaldkonna vahel. Lisaks mahtusid konverentsi programmi neli plenaarettekannet, õhtused vastuvõtuüritused, filmilainastused, uuema Balti kirjanduse lugemise üritus ning kaks näitust. Konverentsil osales ettekandega 473 teadlast, nende seas 125 tudengit, ning seda väisas paarsada vabakuulajat. Teiste seas võtsid konverentsist osa ligi viiskümmend Stanfordi ülikooli teadlast ja tudengit. Üritust võib pidada seni kõige mahukamaks AABS-i konverentsiks, millega tähistati väärikalt 2018. aasta tähtpäevi ning tõsteti Balti õpingute mainet Põhja-Ameerika teadlaskonna seas.

Konverents algas 1. juuni hommikul AABS-i akadeemilise ajakirja *Journal of Baltic Studies* (edaspidi JBS) korraldatud aruteluga teemal “Interdisciplinarity in Area Studies and the Changing Role of the Journal of Baltic Studies”, kus JBS-i peatoimetaja Matthew Kott (Uppsala ülikool) arutles akadeemilise maailma olulisemate arengute ning interdistsiplinaarsete ajakirjade, nagu JBS, rolli ja tulevikuväljavaadete üle. Seejärel toimunud AABS-i traditsioonilisel liikmete koosolekul võeti vaatluse alla organisatsiooni viimase kahe aasta arengud ning ettekandega esines äsja järgmiseks kaheks aastaks ametisse valitud AABS-i president Andres Kasekamp (Toronto ülikool).

Konverentsi esimese plenaarettekande “Russian and East European Studies and Baltic Studies: A Historical Exploration” pidas Stanfordini ülikooli professor ja Balti riikideski hästi tuntud ajaloolane Norman Naimark, kes võttis vaatluse alla Venemaa ja Ida-Euroopa uuringute ajaloolise arengu ning Balti uuringute koha neis ja suhetes Põhjamaade uuringutega. Loengule järgnes Balti välisministrite ümarlaud “Baltic Exceptionalism?”, mida juhtis Stanfordini ülikooli politoloog Anna Grzymala-Busse ning mis käsitles Balti riikide hiljutisi sise- ja välispoliitilisi arenguid, suhestades neid ülejäänud Euroopa riikides, aga ka Venemaal toimunuga. Konverentsi avapäev lõppes läti-ameerika politoloogi ja inimõiguste aktivisti Nils Muižnieksi plenaarettekandega “The Baltic States and Human Rights in Europe: Yesterday, Today and Tomorrow”, millest jäi kõlama Balti riikide kui inimõiguste tunnustatud tagajate “brändi” ja potentsiaalse positiivse majakana tegutsemise olulisus. Ettekandele järgnes vastuvõtt, mille raames oli külalistel võimalik tutvuda ka uuema Baltimaade kirjandusega.

Konverentsi teisel päeval pidas plenaarettekande “50 Years of Transforming Geopolitics and Baltic Studies” leedu taustaga energia- ja julgeolekuekspert Agnia Grigas, kes analüüsis viimase poolesaja aasta olulisemaid geopoliitilisi arenguid ning Balti riikide ja uuringute kohta neis. Samuti toimus Balti uuringutega tegelevatele tudengitele ja doktorantidele mõeldud diskussioon “How to Find One’s Place in Academia and Beyond Post-Graduation?”, mis võttis vaatluse alla paljude tudengite jaoks päevakajalised küsimused seoses doktoritöö kaitsmise ning oma karjääri edendamisega nii akadeemilises kui ka muudes sektorites. Konverentsi teine päev lõppes balti kultuuri esitleva vabaõhuüritusega “An Open-Air Celebration of Baltic Culture”, mille raames esinesid muusikaliste etteastetega mitmed Baltimaade ja Ameerika Ühendriikide kollektiivid, nagu Seattle’is baseeruv professionaalne vokaalgrupp The Mägi Ensemble, Eesti parimaid noori viiuldajaid koondav ansambel Võlukeeled ning San Francisco tegutsevad leedu-ameerika tantsurühmad Tiltas ja Genys. Öhtut juhtisid tunnustatud filmimees ja “Laulva revolutsiooni” autor James Tusty ning The Mägi Ensemble’i asutaja ja tegevjuht Heather MacLaughlin-Garbes.

Konverentsi viimasel päeval esines plenaarettekandega “The Baltic States at 100: The State Continuity Claim in International Law and in Relations with Russia” Balti riikide, Venemaa ja rahvusvahelise õiguse ekspert Lauri Mälksoo, kes käsitles Balti riikide õigusliku järjepidevuse küsimust suhetes rahvusvahelise õiguse normide, Venemaa aktiivse vastuseisu ning teiste potentsiaalsete pretsedentidega nagu Kataloonia ja Šotimaa. Järgnenud raamatulugemise sessiooni “Stories of Exile, Reckoning, and Hope”

raames oli konverentsi osalistel võimalus kuulata, kuidas tunnustatud balti-ameerika kirjanikud Ruta Sepetys, Julija Sukys ja Inara Verzemnieks oma hiljutistest raamatutest katkendeid lugesid ning autoritelt oli võimalik nende teoste kohta küsimusi küsida.

Konverentsi programmi lõpetas äsjavalminud täispika mängufilmi “Ashes in the Snow” (2018) linastus, millele kogunes ligi 500-pealine vaatajaskond. Tegemist oli filmi esimese suurema avaliku ekraniseeringuga kogu maailmas; laiemale publikule saab film kättesaadavaks alates 2018. aasta sügisest. Film põhineb leedu-ameerika kirjaniku Ruta Sepetysi üliedukal romaanil “Between Shades of Gray” ning selle produtsent on leedu-ameerika filmitegija Marius Markevičius, keda paljud tunnevad tema 2012. aastal linastunud dokumentaalfilmi “The Other Dream Team” kaudu. Filmi ekraniseeringule järgnes diskussioon Sepetysi ja Markevičiusega ning õhtune vastuvõutuüritus.

Konverentsi raames avati Stanfordis kaks mahukat Balti näitust. Stanfordi pearaamatukogus oli suve lõpuni võimalik külastada Stanfordi ülikooli raamatukogu ja Hooveri instituudi Balti kogudel põhinevat näitust “The Baltic Way: History and Culture in Estonia, Latvia, and Lithuania 1918–2018”, mis annab ülevaate Balti riikide viimase sajandi ajaloost ja kultuurist, aga ka tänapäeva olulisematest poliitilistest, tehnoloogilistest ja kultuurilistest arengutest. Lisaks seati konverentsinädalaks üles VABAMU rändnäitus “Masters of Our Own Homes: Estonia at 100”, mida sajad külastajad ja möödakäijad said uudistada Stanfordi vabaõhu-ostukeskuses. Näitus annab ülevaate Eesti ajaloo, kultuuri ja innovatsiooni arengust viimase saja aasta vältel ning see avati 2. juunil toimunud avaliku ümarlauaga, kus Eesti idufirmade ja innovatsiooni mineviku ja tuleviku üle arutlesid Toomas Hendrik Ilves, Rainer Sternfeld, Andrus Viirg, Ott Kaukver ja Sten Tamkivi. Stanfordist liikus rändnäitus edasi Torontosse, kus see avati septembris.

Nagu AABS-i konverentside puhul tavapärane, oli ka seekordse konverentsi akadeemilise programmi peaeesmärk anda ülevaade Balti uuringute hiljutistest arengutest ning tuua kokku Balti teemadega, eriti humanitaarja sotsiaalvaldkonnaga, tegelevad teadlased üle kogu maailma. Konverentsi raames toimunud paneelid, ümarlauad ja töötoad võtsid vaatluse alla väga eripalgelised teemad, keskendudes Balti riikide minevikule (ajalugu, mälu, identiteet), aga ka oleviku ja tuleviku saavutustele ja väljakutsetele (regionaalne julgeolek, meedia ja desinformatsioon, poliitiline ebastabiilsus). Uuenduslikuna leidsid seekordse konverentsi programmi tee digitaalhumanitaaria ning mäluasutuste arengutega seotud sessioonid. “Fake News,

Post-Truth, and the Baltic Public”, “Baltic Societies, Migration, and Freedom of Religion”, “Trauma and Insight: Using Baltic Literature to Teach and Transform” ja “E-society and the E-state in the Nordic-Baltic Region” on vaid mõned näited konverentsi raames toimunud 124 akadeemilisest sessioonist. Konverentsi tervikprogramm on leitav selle kodulehelt (<http://aabs2018.stanford.edu/>).

Selleaastase konverentsi võõrustaja oli Stanfordi ülikooli raamatukogu ning konverentsi peakorraldaja Stanfordi Balti uuringute kuraator Liisi Esse. Peakorraldajal olid abiks 62 liikmest koosnev programmikomitee, kelle peamine ülesanne oli konverentsi akadeemilise programmi kujundamine, ning Stanfordi ürituste korraldamisega tegelevad osakonnad ja grupp välisbalti taustaga vabatahtlikke, kes aitasid konverentsi eel ja ajal logistikaga. Konverentsi korraldajad on ääretult tänulikud kõigile, tänu kellele see konverents õnnestus, ning annavad teatepulga lahkelt edasi 2020. aasta konverentsi peakorraldajale Joseph Ellisele Wingate'i ülikoolist.

LIISI ESSE